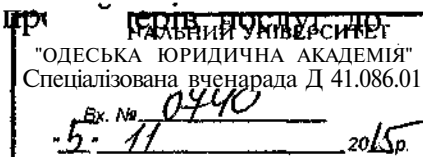

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора юридичних наук, професора
Приймаченко Дмитра Володимировича на кандидатську дисертацію
Білоус-Осінь Тетяни Ігорівни на тему: «Концепція уповноваженого
економічного оператора в митному законодавстві», подану на здобуття
наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 -
адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право**

Актуальність теми дисертації. Інтеграційні процеси, що в останні десятиріччя стали визначальними в світовому розвитку, неминуче позначаються й на пошуку Україною свого місця та ролі в міжнародній спільноті. На сучасному етапі Україна визначила вектор розвитку своєї зовнішньої політики як шлях інтеграції до світової економіки.

Активна участь у міжнародних процесах обов'язково передбачає гармонізацію національного законодавства до міжнародних вимог та стандартів, в тому числі й сфері митно-правового регулювання. Мета гармонізації митного законодавства, полягає у створенні уніфікованого правового середовища як для митних адміністрацій, так і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та пересічних громадян. Проте досягнення цієї цілі, насамперед, потребує нівелювання відмінностей, наявних у національних правилах, що регулюють правовідносини, запровадження міжнародно визнаних інститутів, що діють в галузі митного регулювання. Одним з таких міжнародних інститутів є інститут уповноваженого економічного оператора (далі - УЕО). В національному митному законодавстві можливість утворення та діяльності УЕО передбачена Митним кодексом України (далі - МК України) в редакції 2012 р. як елемент механізму співробітництва нашої держави з іншими державами в сфері міжнародної торгівлі. Запровадження інституту УЕО також спрямоване на створення сприятливих умов для доступу наших виробників та

міжнародних ринків. Крім того, цей процес створює правові передумови уніфікації національного законодавства з міжнародно-правовими стандартами, тим самим допомагаючи залучити міжнародний бізнес до активнішої діяльності в Україні. Його присутність на вітчизняних теренах покликана сприяти економічному розвитку держави, а також залученню іноземних інвестицій в українську економіку.

Потреба в науковому обґрунтуванні питань, пов'язаних з організацією та діяльністю УЕО обумовлена також проблемами практичної діяльності органів доходів і зборів, як суб'єктів безпосередньої реалізації сучасної митної політики держави та тих державних інституцій, які активно повинні взаємодіяти з УЕО.

Крім того, реалізація концепції УЕО об'єктивно прискорює інтеграцію України до Європейського Союзу, водночас цей процес має враховувати характер відносин учасників митних правовідносин, що визначає особливі способи та інструменти запровадження інститут УЕО.

Здійснивши аналіз наявних вітчизняних наукових розвідок, присвячених проблемам організації та практично функціонування УЕО, слід констатувати, що наразі відсутнє системне, комплексне дослідження з окресленої проблематики. Це дає підстави стверджувати, що наукове завдання, сформульоване в дисертації Білоус-Осінь Тетяни Ігорівни, є актуальним та своєчасним, а його вирішення сприятиме подальшому розвитку вітчизняної адміністративно-правової науки, митного права, вдосконаленню правозастосовної діяльності органів доходів і зборів та діяльності інших учасників митних правовідносин.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні наукові положення, висновки і рекомендації, викладені у дисертації, є теоретично обґрунтованими, що забезпечується застосуванням раціональної сукупності сучасних загальнонаукових та спеціальних методів і прийомів наукового пізнання.

Досить логічною, хоча й небездоганною, виглядає структура викладення

матеріалу у дисертаційній роботі. Вступ до роботи визначає актуальність теми роботи, а також її основні загальні характеристики. Перший розділ містить два підрозділи, в яких проаналізовано історіографію теми дослідження, передумови та причини впровадження концепції УЕО у правову дійсність України. Акцентовано увагу на змінах, які виникли в теорії митного права внаслідок появи інституту УНО. В другому розділі роботи, який містить п'ять підрозділів проаналізовано особливості правового статусу УЕО, детально розглянуто кожен із критеріїв, яким має відповідати кандидат на отримання статусу УЕО в Україні, обґрунтовано, що процедура набуття статусу УЕО за своєю природою є дозвольно-реєстраційною. Наголошено на спрощеннях, які отримує УЕО. Третій розділ присвячено аналізу міжнародних стандартів організації та функціонування УЕО та умови їх виникнення. Акцентовано увагу на особливостях регулювання інституту уповноваженого економічного оператора та досвіду його впровадження в державах ЄС, СНД, а також у США, Японії та Китаї.

Проведений науковий аналіз з-поміж виконаних в Україні дисертаційних досліджень з близької наукової проблематики, дозволяє підтвердити самостійний внесок дисертанта у розробку досліджуваної проблематики, що додатково підтверджується відомостями про апробацію основних результатів дисертаційного дослідження.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів. Достовірність наукових положень дисертації досягнута автором за рахунок раціонального використання необхідної сукупності методів теорії пізнання. Комплексний підхід до використання вищезазначених методів дозволив всебічно розглянути теоретичні та практичні проблеми реалізації концепції УЕО в Україні та встановити відповідність національного законодавства в галузі митної справи міжнародним нормам та стандартам.

Науково-теоретичне підґрунтя дослідження складають праці відомих українських та зарубіжних вчених — юристів, а нормативну та емпіричну базу дослідження складають положення Конституції України, МК України, законів,

нормативно-правових актів Президента України, Кабінету Міністрів України інших органів публічної адміністрації, узагальнення правозастосовної практики органів доходів і зборів, відомчі аналітичні матеріали, статистичні дані, публікації в періодичних виданнях. На результати дослідження позитивний вплив мав порівняльний аналіз норм чинного митного законодавства та положень міжнародних актів. Завдяки цьому автор послідовно, системно і конструктивно проаналізувала важливі теоретичні питання, що розкривають зміст теми дослідження, відзначив методологічне значення різних поглядів вчених на правову природу УЕО.

Зважаючи на викладене, можемо констатувати, що достовірність отриманих результатів і обґрунтованість сформульованих пропозицій визначається правильно обраним методологічним підходом до здійсненого дослідження, об'ємним та достатнім використанням наукового та емпіричного матеріалу.

Оцінюючи новизну одержаних результатів, слід зазначити, що вона визначається насамперед тим, що в межах єдиного комплексного дослідження вперше зроблена спроба системного аналізу процесу реалізації концепції УЕО в Україні, розглянуто сутність, закономірності та перспективи розвитку формування єдиного митно-правового простору в умовах європейської й світової інтеграції, з нових позицій пояснено її значення для реалізації європейського вибору Української держави. Дослідження здійснювалося всебічно в синтезованій формі, із здійсненням аналізу практики діяльності органів доходів і зборів. Автором висловлено ряд рекомендацій, що відзначаються новизною щодо удосконалення механізму реалізації концепції УЕО. Сформульовані конкретні пропозиції щодо внесення змін і доповнень до МК України. З урахуванням цього можна стверджувати, що новизна дисертації виявляється як у самому підході до досліджуваних проблем, так і в запропонованому вирішенні наукового завдання.

Характеризуючи зміст дисертаційного дослідження, слід відзначити вагоме політико-правове значення досліджуваного предмету, адже отримані

результати дають відповідь на скільки чинне національне законодавства у сфері митного регулювання наразі відповідає міжнародним вимогам та стандартам. Які існують проблеми і який обсяг робіт необхідно здійснити для досягнення бажаного результату.

Схвальної оцінки заслуговує спроба дисертанта проаналізувати понятійно-категоріальний апарат з досліджуваної тематики, що, в підсумку, дозволило сформулювати пропозиції щодо закріплення низки дефініцій у авторській редакції, наприклад, «уповноважений економічний оператор - учасник митних правовідносин» (с. 9), «права уповноваженого економічного оператора» (с. 10), «відповідальність уповноваженого економічного оператора» (с. 10), «процедура набуття статусу уповноваженого економічного оператора» (с. 169) тощо. У свою чергу чіткість і однозначність дефініцій сприяє ефективності правового регулювання. Це набуває неабиякого значення враховуючи відсутність широкого кола ґрунтовних комплексних досліджень з питань гармонізації національного законодавства до міжнародних норм та стандартів.

Схвальної оцінки заслуговує спроба здобувача здійснити періодизацію етапів впровадження концепції уповноваженого економічного оператора в Україні (с. 29-30). Такий ретроспективний аналіз дозволив виявити та дослідити вади правового регулювання майбутньої практичної діяльності уповноваженого економічного оператора, а відтак запропонувати власні пропозиції щодо їх усунення чи мінімізації негативних наслідків, визначити очікуваний результат від введення в коло суб'єктів митного права нового суб'єкту та врахувати концептуальні зміни, пов'язані з його появою.

Має вагоме теоретичне та практичне значення здійснений дисертантом аналіз стадій процедури набуття статусу УЕО (підрозділ 2.3), що створює науково-обґрунтовані передумови для удосконалення нормотворчості публічної адміністрації та правозастосовної діяльності ДФС України.

До здобутків дисертанта необхідно зарахувати здійснений ним аналіз існуючих митних спрощень, результатом яких стала їх авторська класифікація

(с. 115-116). Така класифікація дозволила більш детально дослідити ті митні спрощення, які можуть бути надані тільки уповноваженому економічному оператору та спрогнозувати наслідки їх застосування.

Здобувачем достатньо фахово обґрунтовано концептуальні зміни в теорії митного права, які викликані впровадженням концепції УЕО в митне законодавство України (підрозділ 1.2, с. 167). Отримані результати, в подальшому, можуть послугувати науковим підґрунтям для самостійних наукових досліджень в галузі митного права.

Дисертація містить ряд інших напрацювань теоретичного та практичного характеру, які є своєчасними і можуть бути використані науковцями та практичними працівниками в роботі, спрямованій на подальший розвиток та вдосконалення механізму впровадження концепції УЕО та їх подальшої організації та функціонування.

Наукове та практичне значення роботи полягає у тому, що сформульовані у дисертаційному дослідженні теоретичні положення, висновки та пропозиції можуть бути використані у правотворчій діяльності, сфері правозастосування, науково-дослідницькій діяльності та навчальному процесі.

Повнота викладення матеріалів в публікаціях положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації, що сформульовані у дисертації, достатньо повно викладені в авторефераті та опублікованих працях дисертанта, відповідно до вимог МОН України.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. В цілому позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, вважаємо за необхідне звернути увагу дисертанта на окремі положення роботи, що мають спірний характер та недостатньо аргументовані.

Відповідно до вимог п. 9 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою КМ України від 24 липня 2013 р. № 567, до дисертації, що містить науково-прикладні результати або теоретичні наукові результати, повинні

додаватися документи, що підтверджують практичне використання отриманих здобувачем результатів - акти впровадження або рекомендації щодо їх використання. На жаль ані в роботі, ані в авторефераті документи такого характеру не вказані.

В цілому погоджуємось з пропозицією здобувача щодо визнання сукупності норм, що визначають правовий статус УЕО та регламентують його діяльність в якості самостійного інституту митного права (с. 9, 166). Разом з тим, обстоювана пропозиція вимагає додаткової, більш ґрунтовної, всебічної аргументації. Особливо це є необхідним в контексті відсутності одностій думок вчених-адміністративістів щодо існування самого митного права як самостійної галузі права, його внутрішньої структури.

Критично оцінюємо позицію автора, який вважає, що «ключові причини впровадження УЕО в Україні мають політичний характер» (с. 22-23). Так, вони мають місце, проте навіть сам автор, аналізуючи причини та передумови запровадження інституту УЕО акцентує увагу саме на їх економічній природі (с. 23-28), потребі удосконалення механізму правового регулювання ЗЕД (с. 28-29). Відтак вважаємо, що ключовою причиною втілення концепції УЕО є намагання національної публічної адміністрації створити конкурентоздатну вітчизняну економіку, яка була б інтегрована в міжнародну економічну спільноту.

Гадаємо, що зміст підрозділу 1.2 дещо виходить за межі своєї назви. Дійсно, дисертант досить аргументовано обґрунтовує потребу впровадження інституту УЕО в митні правовідносини, проте значна його частина присвячена характеристиці УЕО як суб'єкта цих митних правовідносин (с. 30-41). За таких умов, доцільніше було б в першому розділі виокремити підрозділ 1.3. «Уповноважений економічний оператор як суб'єкт митних правовідносин».

Очевидною є відмінність в правовому статусі УЕО як юридичної особи та як громадянина-підприємця. За таких умов необхідно було би виявити ці особливості та охарактеризувати їх. Разом з тим, підрозділ 2.2. присвячений узагальненому правовому статусу УЕО, який на думку здобувача можна

позначити як «багаторівневу і складно-елементну категорію» (с. 62).

Безумовно, аналіз міжнародного досвіду впровадження концепції УЕО додав достовірності та обґрунтованості висновкам та пропозиціям здобувача. Проте з урахуванням євроінтеграційних процесів України, навряд чи доцільним є вивчення досвіду країн-членів ЄвроАзЕС (с. 141-147) Тим більше, саме Україна була включена в пілотний проект Всесвітньої митної організації щодо запровадження інституту УЕО, а не країни ЄвроАзЕС, які орієнтуються на вітчизняний досвід в галузі митного регулювання. Крім того, сам автор вірно наголошує, що концепція УЕО в рамках ЄС значно випереджає установлені міжнародні стандарти а їх модель діяльності УЕО, є еталоном для всієї міжнародної спільноти (с. 164).

Невиправданими є окремі пропозиції здобувача щодо внесення змін до чинного митного законодавства. Так автор пропонує внести зміни до п. 5 ч. 1 ст. 16 МК України замінивши, конструкцію «порушення заявником митних правил» на конструкцію «порушення керівником заявника, його засновником, акціонером - фізичною особою, яка володіє контрольним пакетом акцій митного законодавства» (с. 172). В даному випадку визначальною умовою є здійснення підприємством, яке має статус УЕО, переміщення товарів через митний кордон з порушеннями законодавства, коли винними в такому порушення будуть визнані відповідні посадові особи такого підприємств. Якщо ж акціонер чи керівник такого підприємства у приватній поїздки за кордон порушить норми митного законодавства, наприклад, буде переміщувати не задекларований товар і буде суб'єктом порушення митних правил, то таке порушення навряд чи має вплинути на статус УЕО підприємства, керівником чи акціонером якого він є.

Втім, викладені зауваження мають дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи та не знижують її достатній науковий рівень.

Дисертація Білоус-Осінь Тетяни Ігорівни на тему: «Концепція уповноваженого економічного оператора в митному законодавстві», подана на

здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності:
12.00.07 — адміністративне право і процес, фінансове право; інформаційне
право, є завершеною науковою працею, яка за важливістю та обсягом змісту
дослідження має значення для адміністративно-правової науки та митного
права. Вказана робота відповідає вимогам Порядку присудження наукових
ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника,
затвердженого постановою КМ України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор
заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук.

Офіційний опонент:

проректор з наукової роботи
Університету митної справи та фінансів
доктор юридичних наук, професор

Д.В. Приймаченко

Підпис засвідчую:

Вчений секретар
Університету митної справи та фінансів

Т.М. Брус